

BROU DE LLENGUA OPINIÓ

Com eliminar una llengua

La peripècia del català del nord és diferent de la nostra, però el resultat podria ser el mateix

RUDOLF ORTEGA

Barcelona 7 GEN 2021 - 13:38 CET



“Parleu francès, sigueu nets” era el missatge de l’Estat francès per imposar la llengua comuna.

A deshora m’he pogut mirar [el documental Catalunya Nord. La llengua enyorada](#); això de poder veure els programes quan et va bé et fa ser displicent amb els horaris d’emissió, no com abans, que no et podies saltar la programació si no et volies perdre alguna cosa. Coproduït per TV3, el documental s’estalvia la feina de guionització prèvia i la veu d’un narrador omniscient per alternar les entrevistes als protagonistes —parlants de català septentrional, tots d’una certa edat— amb imatges de paisatges a vol d’ocell. A través, doncs, dels mateixos parlants, es desgrana el relat de la història de la llengua en terres nord-catalanes sobretot des de principis del segle XX.

El títol del documental i un bon nombre de comentaris a les xarxes permeten encarar-s’hi amb una bona dosi de pessimisme i, sobretot, amb la previsió de

trobar-hi un bon precedent del que ens pot passar als catalans del sud: la progressiva substitució de la llengua i l'auguri que, d'aquí uns anys —vint, trenta, cinquanta a tot estirar— també serà només la gent gran aquells que en aquesta banda dels Pirineus parlaran en català. Caurem però en un error si pretenem establir paral·lelismes entre tots dos territoris, i per tant hauran de ser diferents les estratègies per fer front al que, aquí i allà, sembla inevitable.

Els testimonis recollits a *La llengua enyorada* arrenquen de la memòria de la llengua de pares i avis. Ja aleshores dues circumstàncies van castigar la llengua: d'una banda, l'extensió de l'ensenyament obligatori i gratuït en francès, amb l'encarnació de la repressió lingüística en el mestre mateix, que tant podia aplicar el càstig físic —una dels testimonis relata com li van trencar el nas als cinc anys per parlar català— com fer allò de fer passar una penyora entre els alumnes que parlaven català, cosa que els convertia a ells en els primers repressors. I de l'altra, la Primera Guerra Mundial, que va fer que molts joves d'arreu de França que no sabien francès acabessin aprenent aquesta llengua. Aquí baix, per un costat, l'escola no es va estendre amb la mateixa fortalesa ni va ser sempre monolingüe en castellà —amb la Mancomunitat i la República, per exemple—, i per l'altre no vam haver de passar la Gran Guerra.

Però va ser després de la Segona Guerra Mundial que es va produir la plena substitució. Tota una generació de francesos va decidir abandonar les llengües regionals —els entrevistats, de fet, pertanyen a aquesta generació, i sembla recar-los— per la voluntat expressa d'esdevenir ben francesos després d'haver guanyat una guerra però amb la vergonya d'haver estat col·laboratius amb l'enemic, i es va passar massivament a l'ús del francès amb els fills; com diu un dels testimonis, el pacte republicà deia que si volies ser francès havies de deixar de parlar català. Aquí possiblement va passar el contrari: la nostra guerra, malgrat la radical transformació de l'escola i l'aplicació de càstigs per parlar en català, no va comportar la voluntat de ser més espanyol que ningú i potser l'assumpció de la condició de vençuts va apuntalar la determinació de no ser assimilats. A Catalunya no es va deixar mai de parlar català als fills.

Un dels testimoni apunta un dels motius de la substitució: les modes, que sovint són una combinació de polítiques governamentals i tendències del mercat. És aquest, potser, el punt de contacte amb la situació nostra actual. Els temps han canviat i la repressió inclement sobre la llengua s'ha diluït, però la pressió de les llengües grans a través del privilegi, els discursos desdenyosos de la diferència com quelcom excoent, radical o supremacista, i els usos actuals a les xarxes socials, l'audiovisual, etc., han convertit el català en una llengua accessòria, prescindible, i si res no canvia la tendència, seran els adolescents d'avui els que no transmetran la llengua d'aquí vint anys i protagonitzaran un documental semblant d'aquí cinquanta.

De fet, el documental sembla tot ell un taüt de luxe per a una llengua morta si no fos que ell mateix es rebel·la i llança una petita espurna d'esperança: castellans que parlen català, demanda creixent per matricular els nens a la Bressola, la mainada que al final canta el *Sol, solet*. Encara els haurem de fer baixar per insuflar-nos una mica d'optimisme.

https://cat.elpais.com/cat/2021/01/07/cultura/1610022659_030914.html